

ดีบี ศตวรรษ Serif สองร่าง

DB Satawus เป็นฟอนต์ดีสเพลย์ไทยที่มี serif แบบอักษรลาติน และมีชุดตัวเอนที่ดูอ่อนหวานต่างไปจากตัวปรกติอย่างชัดเจน เหมือน Century ฟอนต์ต้นแบบ.

With some Thai display faces that derive their forms from Latin serif fonts, it is often difficult for the reader to tell apart the letters ก, ฅ and ฌ. This is because the end loop of traditional Thai type, a typographic device that helps to distinguish between characters, has been replaced by Western-styled serifs. For letter ก, serifs are tagged on both sides of the vertical strokes, while those for ฅ and ฌ, serifs are placed on one side only. The tiny serifs do not provide adequate visual cue for the reader to quickly differentiate the letters on a line of type – hence poor readability.

Correcting this readability problem is the rationale behind the design of DB Satawus which takes after the Latin font Century. Satawus comes with a true italic with a refreshing look that is not found in its Regular style. Note that most italics in Thai fonts are formed from Regular that is digitally pushed to give an appearance of slanted type.

The name “Satawus”, a Thai word from Sanskrit roots meaning “Century”, is a throw-back to the original Latin face.

ในบรรดาฟอนต์ตระกูล DB ยุคแรกๆ ที่เป็น PostScript มีเพียงไม่กี่ตัวที่ผมไม่ได้ออกแบบและไม่ได้ควบคุมการผลิตด้วยตัวเอง หนึ่งในจำนวนนั้นคือ ฟอนต์ไทยแบบมี serif ชื่อ DB Lumpini คุณสุรพล เวสารัชชเวศย์ ตั้งชื่อให้ดูคล้ายๆ Bodoni ฟอนต์ต้นแบบ. เพราะความประณีตของ DB Lumpini ยังห่างไกล Bodoni มาก ผมจึงไม่น่ากลับมาผลิตจำหน่ายเป็น Opentype. JS PumPuang ฟอนต์ PostScript ที่เกิดยุคเดียวกับ DB Lumpini มีส่วนคล้ายคลึงกันมาก ไม่รู้ฟอนต์ไหนเกิดก่อน และไม่รู้จะถามใครเพราะทั้งคุณสุรพล เพื่อนผม และคุณแสวง คันศิราพันธ์ (ผู้ออกแบบ JS PumPuang) ที่ผมเคยรู้จัก ล้วนเสียชีวิตไปก่อนวัยอันควรอย่างน่าเสียดาย... เหมือนกับราชินีเพลงลูกทุ่ง พุ่มพวง แต่ฟอนต์ชื่อ 'พุ่มพวง' ก็ยังเห็นใช้กันอยู่!

ยังมีฟอนต์ serif ของฝรั่งที่มีส่วนคล้าย Bodoni อยู่ไม่น้อย นั่นคือ Century. นอกจากมันจะมีเส้นแนวระดับค่อนข้างบาง คล้าย Bodoni แล้ว ปลาย serif ในตัวพิมพ์เล็กของมันยังถูกจัดระเบียบให้อยู่แนวระดับเหมือน Bodoni ด้วย. ความแตกต่างอยู่ตรงที่ Bodoni มีเส้นแนวระดับที่บางจัดตัดกับเส้นตั้งที่หนาอย่างเห็นได้ชัดกว่า และ Bodoni มีเส้นแนวตั้งหนาจนได้ฉากกับเส้น serif บางๆ ขณะที่ Century ยังคงมีโค้งเชื่อมต่อกับ serif เล็กน้อย (เหมือนฟอนต์ serif ยุคโบราณ). Century จึงมีบุคลิกก้ำกึ่งระหว่างทันสมัย เรียบง่ายแบบ Bodoni และประณีตขี้นแบบแบบฟอนต์ serif ยุคต้นๆ.

ประณิตยัดขนบ กฤษฎกรายไฮโซ

ถ้าย้อนดูประวัติของ Century จะพบว่าเคยเกาะกลุ่มฟอนท์ยอคนิยมของวงการโฆษณาอเมริกันในปี ค.ศ.1952 ร่วมกับ Bodoni และ Futura. Century ยุคแรกๆ มีชื่อเต็มว่า Century Schoolbook เป็นผลงานของ Morris Fuller Benton ในปี ค.ศ.1924. ถ้าลองเทียบตัวอักษรของ Century Schoolbook ทั้งชุดคู่กับ Bodoni ต้นแบบของ Giambattista Bodoni (1740-1813) จะเห็นว่าใกล้เคียงกันมากเกินกว่าจะเป็นความบังเอิญ ทำให้ผมเชื่อว่า Bodoni น่าจะมีอิทธิพลต่อการออกแบบ Century Schoolbook. ชื่อลงท้าย Schoolbook ฟังดูก็รู้สึกว่ามันเกิดมาเป็น text ทำคำจารึกเรียน! พอเข้าสู่ยุค

โฆษณาเฟื่องฟู ชื่อนี้คงขายไม่ได้ มันถูกออกแบบใหม่ภายใต้ชื่อใหม่ที่ศักดิ์สิทธิ์แค่ Century เฉยๆ. Century ใหม่พิถีพิถันขึ้น โดยเฉพาะชุดตัวเอนของมัน ได้เปลี่ยนส่วนบนของตัวพิมพ์เล็กเป็นเส้นควัดโค้งเหมือนเส้นปลายที่อยู่บนฐาน. การออกแบบที่เลียนตัวเขียนเส้นต่อเนื่องอย่างปากกาคอตแรงแ็งนั้น ทำให้ Century Italic ดูรุกรายไฮโซกว่าตัวปรกติขึ้นไปอีก เหมือนมี 2 ร่าง 2 อารมณ์ซ้อนอยู่ในคนคนเดียวกัน.

โดยทั่วไปแล้ว ตัวพิมพ์เล็กของฟอนต์แบบมี serif จะมีชุดตัวเอนหน้าตาแตกต่างไปจากตัวปรกติ (ตัวที่เห็นได้บ่อยคือ a-a, g-g เป็นต้น) ขณะที่ฟอนต์ดีสเพลย์ที่ทำมาจากตัว serif ของฝรั่งนั้น โดยมากแล้วตัวเอนของมันทำโดยตรงจากตัวตั้งปรกติด้วยวิธีใช้คำสั่งเอนโดยมีองศาเท่ากับ. นี่ยิ่งทำให้ Century เป็นฟอนต์ที่สมควรถูกแปลงเป็นตัวดีสเพลย์ไทยทั้ง regular และ italic เพื่อเพิ่มความแตกต่างจากฟอนต์ไทยกลุ่ม serif ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ เป็นทางเลือกใหม่สำหรับนักออกแบบไทย.

ในบรรดาตัวอักษรประดิษฐ์ไทยที่เลียนแบบตัว serif เท่าที่เคยมีมา ผมประทับใจ Thai Souvenir ของ Boy Santos มากที่สุด เพราะนอกจากจะสวยแล้วยังอ่านง่าย. คุณบอยออกแบบไว้ตอนแรกเพียงน้ำหนักเดียวคือตัวหนาสุด แต่ทนเสียงรบเร้าผมไม่ไหวจนต้องมาช่วยขยายเป็น 3 น้ำหนักพร้อมตัวเอน (กลายเป็น DB Suvanni อยู่ใน DB#9). และด้วยความที่คุณบอยจากฟิลิปปินส์มาทำงานอยู่เอเจนซีโฆษณาในเมืองไทยใหม่ๆไม่เชี่ยวชาญภาษาไทย การประดิษฐ์ชุดอักษรไทยจากอักษรโรมันที่เขาคุ้นเคยจึงไม่ใช่เรื่องง่าย. ขณะที่

Bodoni Century

สังเกตความแตกต่างระหว่าง ก กับ ฅ ใน PSL Siara ที่ใช้พาดหัว หน้า 7 ไทยรัฐ ฉบับ 16 กันยายน 2553 (ขนาดเท่าแบบจริง)

ก ก ก

Thai Souvenir (DB Suvanni ExtraBold)

ก ก ก

DB Satawus Bold

กขคคขจจชฉฉญญฎฎฐฐทตตณด
ABCDEFGHIJKLMNQRSTU

กขคคขจจชฉฉญญฎฎฐฐทตตณด
ABCDEFGHIJKLMNQRSTU

กขคคขจจชฉฉญญฎฎฐฐทตตณด
ABCDEFGHIJKLMNQRSTU

กขคคขจจชฉฉญญฎฎฐฐทตตณด
ABCDEFGHIJKLMNQRSTU

DB Satawus, DB Satawus Italic, DB Satawus Bold, DB Satawus Bold Italic

นักออกแบบคนไทยแท้ๆ มักจะให้ ก มี serif ทั้งขาหน้าขาหลัง (แบบตัว H) แล้วเลือกใช้วิธ serif ที่ขาหน้าตัว ก ที่ละฝั่ง เพื่อให้กลายเป็นตัว ด และ ก ความลำคั้นนั้นคุณบอยกลับทำสิ่งที่แตกต่าง โดยการเปลี่ยนเส้นหน้าให้โค้งงอเข้าหาลำตัว ให้ดูเป็นหัวตัว ด และเปลี่ยน serif ขาหน้าจากเส้นนอนเป็นยกปลายเชิดขึ้นจากเส้นฐานไปด้านหน้าเป็นหัวตัว ก. การออกแบบด้วยความเคารพเจ้าของภาษา กลับช่วยให้ ก-ด-ก ของคุณบอยแยกแยะจากกันได้ง่าย. คนไม่เรียนรู้ว่าคุณบอย ในที่สุดก็สามารถเปลี่ยน 'ความไม่รู้' เป็นองค์ความรู้ใหม่จนได้!

ถ้าจะว่าไปอย่างไม่อายแล้ว ปัญหากลุ่มสับสน ก-ด-ก ในฟอนต์ของ DB ก็มี คือ DB Lumpini (ที่ไม่ได้นำมาจำหน่าย) และ DB Sharp (อยู่ใน DB#2 ที่เป็นความรับผิดชอบของผมแต่เพียงผู้เดียว!) หรือแม้แต่ตัวที่นิยมใช้กันมากอย่าง PSL Siara ก็เหมือนกัน ถ้าเอา 3 ฟอนต์นี้มาพิมพ์ชื่อบริษัท 'เสียงไก่อ' คนจะอ่านผิดเป็น 'เสียงไก่' เอาได้!

เมื่อลงมือแปลง Century เป็นฟอนต์ไทย ผมไม่รู้จะแปลงชื่อเป็นอะไรดี เลยใช้ DB Satawus อ่านว่า 'ศตวรรษ' แปลจาก 'Century' เอาคือๆ เพื่อแสดงความเคารพถึงที่มา

ของมัน. วิธีการจัดการกับ ก-ด-ก ใน DB Satawus ผมก็ได้ยึดถือตัว Thai Souvenir อ้วนๆ ของคุณบอยเป็นฟอนต์ครู ซึ่งต้องกล่าวถึงเพื่อแสดงความเคารพด้วยเช่นกัน. รายละเอียดอื่นๆ ของการออกแบบ DB Satawus ที่น่าบันทึกไว้มีดังนี้

ก ปากของมันยืมจากฟอนต์ตัวเนื้อไทยตระกูล ฝ.ศ. มาปรับใช้

ข งอหัวให้เห็นเด่นชัดให้ดูต่างจากตัว บ.

ง เป็นแบบหลังตรง แทนแบบหลังงอโค้ง ซึ่งมีโอกาสสับสนกับ จ.

ผ-พ แตกต่างกันชัดเจนเหมือน Thai Souvenir ของคุณบอย. ตัว ผ หัวจุ่มเข้า มุมหยักกลางตัวอยู่ในแนวต่ำ. ส่วน พ มีหัวลาดเฉียงไปข้างหน้าพอสังเกตเห็นหัวได้ และมุมหยักกลางตัวสูงเท่าปลายหาง.

น-ท เลือก serif แบบ 2 กิ่งที่ขาหลังค้ำบนของ น และขาล่างของ ท ความลำคั้น เพื่อให้ดูต่างจาก u และ n ของ Century ที่มีขาหลังแบบปลายเดี่ยว.

ร-ว เลือกหัวแบบ 'ทองหยอด' เหมือน drop terminal ของตัว a,c ฯลฯ ในฟอนต์ Century.

ห เลือกให้ขมวดม้วนแบบทองหยอด เพื่อรักษาลักษณะเฉพาะของ drop แบบ Century เอาไว้ให้เพียงพอ

ตถกรรบบปพพพพภมยรฤลฤวศษหฬอ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
VWXYZabcdefghijklmnopqrstuvwxyz 0123456789

ตถกรรบบปพพพพภมยรฤลฤวศษหฬอ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
VWXYZabcdefghijklmnopqrstuvwxyz 0123456789

ตถกรรบบปพพพพภมยรฤลฤวศษหฬอ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
VWXYZabcdefghijklmnopqrstuvwxyz 0123456789

ตถกรรบบปพพพพภมยรฤลฤวศษหฬอ ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
VWXYZabcdefghijklmnopqrstuvwxyz 0123456789

WS
WS
DB Sharp
DB Satawus

น Century

ร ว

ห

สำหรับตัวเอนไทยของ DB Satawus สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปจากตัวปรกติอย่างเห็นได้ชัดคือ หัวและหางบางตัวเป็นเส้นโค้งเลียนแบบตัว Century Italic. ความยากสุดๆ อยู่ที่ 'ผิน' เส้นหลังบางตัวจากเส้นเฉียงแบบแนวตรงๆ เป็นเฉียงแบบบิดโค้งให้อ่อนหวานเหมือนตัวคันแบบ ความพยายามที่ใส่เข้าไปถือว่าคุ้มค่า เพราะมันเปลี่ยนอารมณ์ไปจากตัวปรกติอย่างเห็นได้ชัด.

ในเวทีประกวด The Star7 เราจะเห็น Fan Club น้อง 'นค' ชูป้ายที่ใช้แบบอักษรไทยสไตล์ Helvetica จะอ่านว่า นท ก็ได้ หรือดูเป็นอักษรฝรั่งก็อ่านเป็น 'อัน' ได้เช่นกัน. ในทำนองเดียวกันคนชื่อ 'พร' ในเมืองไทยมีไม่น้อย ทั้งหญิงชาย. จำนวนนี้อาจใช้เป็นชื่อร้านหรือชื่อตราสินค้า ซึ่งต้องใช้ความพิถีพิถันในการเลือกฟอนต์หน่อย. ถ้าใช้ DB Sharp หรือ PSL Narissara คนอาจงงดูเป็นตัวย่อ คับเบิ้ลยู-เอส แทน! (โดยเฉพาะลูกค้าชาวต่างชาติที่เพิ่งหัดอ่านภาษาไทย).

แต่ถ้าใช้ DB Satawus รับรองว่าถึงศตวรรษหน้าก็ยังอ่านเป็น 'พอน' ได้อยู่ แม้ว่าจะคิดจจริตฝรั่งอยู่บ้างก็ตาม.

id

เอกสารอ้างอิง :
• Lewis Blackwell; 20th-Century Type, 2004.